

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Psalm 8

Ere dienst

Onze erediensten plegen niet uit te munten door veelkleurigheid. Ook niet wat het zingen betreft: meestal is het „koekoek één zang“. Toch liggen hier de mogelijkheden voor het oprapen: hebben niet vrouwe-, manne- en kinderstemmen ieder hun eigen kleur? En biedt het psalmboek niet zelf de gelegenheid tot wissel- of beurtzang? Zong Israël niet in rei en tegenrei al in de dagen van Mozes en Mirjam (Ex. 15 : 1, 20; vgl. Ps. 136 en Ps. 81 : 1 N.Ber.)? Worden niet alle mogelijke instrumenten in de eredienst ingeschakeld? In Jes. 30 : 29 horen we: bij u zullen liederen klinken als in de nacht, waarin men zich wijdt voor een feest, en zal er vreugde des harten zijn als van iemand die voortschrijdt bij de fluit om te komen op de berg des HEREN, tot de Rots van Israël. Nachtelijk gezang placht niet als bij ons in de kerstnacht beperkt te blijven tot éénmaal per jaar (Ps. 134 — Paulus c.s. vonden er zelfs Filippi's kenker goed genoeg voor).

En nu wat Psalm 8 betreft twee citaten: „Sommigen denken speciaal aan een nachtelijke liturgie (vgl. Jes. 30 : 29). Ook wordt wel geponeerd dat koorzang en solozang elkaar afwisselden; zie „onze“ in vs. 2, 10, „ik“ in vs. 4; er wordt daarbij wel aangenomen, dat een kinderkoor optrad, vgl. vs. 3...“ Het tweede citaat: „Sommigen... brengen het noemen van „kinderen en zuigelingen“ hiermee in verband, dat deze verzen door een kinderkoor werden gezongen...“. In elk geval waren het niet alleen de volwassenen, die in Jezus' dagen zongen: „Hosanna den Zoon van David...“. Ook de kinderen zongen het in de tempel uit volle borst. En het was niet de kinderzang die de voorgangers ergerde, maar de inhoud van hun argeloos

lied (Mt. 21 : 9-16). Hoort Gij wat dezen zeggen? Jezus zei tot hen: Ja; hebt gij nooit gelezen: Uit de mond van kleine kinderen en zuigelingen hebt Gij lof bereid? Waarbij dus ook Jezus denkt aan Psalm. 8.

Een vraag als antwoord

„Aanschouw ik uw hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt...: zó kun je dus — ook als jeugd — je bezighouden met de wezenlijke inhoud en bedoeling van Gen. 1, dat ook in onze tijd zo veelbesproken hoofdstuk uit de bijbel. Er worden veel vragen op afgevuurd, vragen waarvan je met zekerheid kunt zeggen dat deze vragen onbeantwoord zullen blijven. Maar Gen. 1 roept wel een andere, wettige, vraag op: wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind, dat Gij naar hem omziet?

Een vraag die tegelijk een uitroep (teken) is, een exclamatie, opgeroepen door de majesteit die God in zijn schepping ontplooit en die tegelijk verwoordt de verbazing over de unieke verhouding tussen het mensenkind en zijn Schepper! Een vraag als een klinkend — een vol verwondering klinkend — antwoord op Gods voldoening: zie, het is zeer goed.

Het antwoord dat God verwacht als Hij de voorbereide aarde legt aan de voeten van den mens. De psalm begint en eindigt dan ook met een uitroep die een oproep wordt tot lofzang: o HERE, onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde! Spits is in de vertaling weergegeven de ook in het hebreuws hoorbare klankovereenkomst tussen „Heer“ en „heerlijk“.

Oosterse avond

„Het is een algemeen bekend

verschijnsel“, schrijft A. van Deursen, „dat de schittering van het firmament de oude volken veel meer toesprak dan ons, moderne mensen, die wonen te midden van stenen woestijnen, welke steden heten, en wandelen in straten, die ons het vrije uitzicht op de sterren benemen. De oosterling woont niet in zulk een benauwenis.“ En op zijn beurt citeert ook hij: „Als 's avonds de sterren beginnen te fonkelen, zit hij op het dak van zijn woning en brengt hij de uren door onder de open hemel, totdat hij zich onder de sterren ter ruste legt.“ Ik blijf citeren: „In die zwijgende pracht ziet de dichter de grootheid van de HERE. De omwonende volken hebben de hemellichamen vergoddelijkt, hebben zon, maan en sterren aanbeden, vgl. Deut. 4 : 19; 2 Kon. 23 : 5, 11 Jer. 44 : 17 v.v.; Am. 5 : 26 e.a.“ De „moderne“ mens heeft dat overgenomen — zoals die zakenman die, ettelijke kilometers op weg, naar huis terugreed omdat hij zijn horoscoop niet had gelezen! Waarmee niet gezegd wil zijn, dat er tussen hemel en aarde niet meer is dan wij hand-tastelijk kunnen maken. Maar voornoemde aanbidding was Israël verboden, vgl. Deut. 4 : 19; 17 : 3 enz.; „aan Israël was geopenbaard, dat de hemellichamen door God geschapen waren... vgl. ook bij Ps. 19.“

Als de dichter het werk van Gods vingers ziet, prijst hij de Schepper: „Gij, van wie de majesteit aan de hemel bezongen wordt door de mond van kinderen en zuigelingen“ (met een ietwat andere vertaling van vs. 2b en 3a).

Wat die „kinderen en zuigelingen“ betreft, moet je bedenken dat in een primitieve maatschappij een kind langer „zuigeling“ is dan bij ons (vgl. 1 Sam. 1 : 22 v.v.). In de tweede plaats hebben we hier te maken met een vaststaande uitdrukking voor alles wat nog „kind“ is, alle kinderen samen (vgl. 1 Sam. 15 : 3; 22 : 19; Jer. 44 : 7 e.a.).

Geborgen gezinnen

Misschien is daar de dichter-vader met zijn gezin, met vrouw en kinderen in de koelte van de avond naar het (platte) dak van zijn huis geklommen, en zijn ze

ATTENTIE !

Met ingang van heden is het adres van de sekretaris van de redaktie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59
1521 SC - Wormerveer
tel. 075 - 282589

samen aan het kijken naar die, pracht aan de hemel. De opgetogenheid wordt tot een lofzang en klinkt als muziek in de oren — van woorden voorzien door de dichter die — in gezinsverband — catechisatie geeft, bijbels onderlicht over Gods grootse schepping. Daar zijn ze immers samen bij betrokken. Waarbij? Bij Gods majesteit: daar oog voor te hebben, daar je veilig bij te voelen, in plaats van met angst te leven, angst voor een wereld van grillige en grimmige goden, die in pure willekeur over je lot beschikken. Nee, dán die vader met zijn gezin, deel van een volk dat weet en belijdt en zingt: de hemel is de hemel van de HERE! Het is Zijn „sterkte“ — een onneembare burcht, die Hij — als een architect — heeft gegrondvest. Zijn tegenstanders en wraakgierige vijanden ten spijt. Hoe zullen zij stormlopen tegen deze vesting, dit firmament bestormen? Wraak, lees ik ergens, is in het oude Oosten (daar niet alléén, denk ik) een bron van eindeloze vijandigheid. Góð moet het — als zo vaak ontgelden — dat merk je aan het optreden van volken en koningen als in Psalm 2. Haat en opstand tegen de HERE en Zijn Gezalfde. Wat veilig als je weet en je kinderen vertellen kunt: die in de hemel woont, lacht erom (Ps. 2). Zó kun je de Schepping, het werk van Gods vingers óók aankijken. Niet als een bron van vraagtekens, maar als een uitroep-teken, een uitroep-teken voor jezelf en voor je kinderen: niet bang zijn hoor! Want: o HERE, onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde. Want op die aarde wonen wij immers?!

H. DE JONG — AMSTERDAM

Nog eens: „Genesis”

Via de heer J. L. Struik uit Heino (Ov.) ontving de redactie een schrijven van de heer J. van Dijk uit Surrey (B.C., Canada) dat we hier in z'n geheel opnemen en vervolgens van een antwoord voorzien.

Geachte Redactie,

Reeds geruimen tijd geleden wilde ik iets schrijven naar aanleiding van enkele artikelen, die in „Opbouw” zijn verschenen in verband met de Paradijsgeschiedenis en in het bijzonder inzake het spreken der slang in Edens hof.

Ik zal maar niet meer teruggrijpen op een boekbeoordeling in „Opbouw” van Prof. Oosterhoff's boek over de gebeurtenissen bij de geboorte der mensheid, waarin men meende dat dit boek „moedig” kon genoemd worden.

Er is ook zoiets als een treurige moed.

Maar het gaat mij voornamelijk om de artikelen van br. Milo aangaande de schorsing en afzetting van Dr Geelkerken in 1926.

Het scheen mij toe dat br. Milo sympathiseerde met de opvattingen van Dr G.

Nu kan ik het niet helpen, maar ik zie in de ontkenning van het zintuiglijke spreken van het serpent een ontzettend groot gevaar. Want heeft de slang niet gesproken, heeft de ezel van Bileam het dan wel?

En zijn de andere wonderen in de Bijbel dan wel werkelijk gebeurd? Is het disputabel stellen van Gen. 3 niet een breekijszwaard door de gehele Heilige Schrift op losse schroeven komt te staan?

Bovendien, is in het licht van de gehele Bijbel, het spreken der slang wel zulk een buitengewoon wonder?

Dit geschiedde immers door de combinatie van een buitengewoon begaafd wezen (denkelijk het meest begaafde in Gods schepping) met het schranderste dier dat op aarde rondliep. En als men zelfs een papegaai enige woorden kan leren, is het dan niet mogelijk dat satan de middelen vindt om zijn verleidelende woorden bekend te maken? Zijn mogelijkheden gaan toch de menselijke verre te boven?

Denk aan de geschiedenis van Job, aan de storm die opstak op het meer van Genesareth, waardoor hij de gang naar het kruis van Golgotha trachtte te verhinderen.

We hopen aangetoond te hebben dat we door dit alles gedwon-

Kerkelijk Leven

gen zijn te protesteren tegen de ontkrachting van hetgeen ons in de eerste hoofdstukken van Genesis wordt medegedeeld en waardoor de deur wordt opengezet voor een Schriftkritiek, die haar duizenden heeft verslagen.

Met dank voor de plaatsing,

J. van Dijk

☆☆☆

Hoewel mijn naam in het schrijven van de heer Van Dijk niet genoemd wordt en wel die van de heer Milo, ben ik toch, gelet op de inhoud, degene, die mij er het meest door aangesproken gevoel. De heer Milo immers heeft zich destijds slechts zeer rakelings met de verklaring van de eerste hoofdstukken van het boek Genesis bezig gehouden. Dat was bij de bespreking van het boekje 'Een handjevol verkenner' van ds G. F. W. Herngreen, dat het ontstaan en de geschiedenis van het 'Hersteld Verband' behandelde. Dr Geelkerken en het leerproces rondom zijn persoon hebben daarbij een belangrijke rol gespeeld. Ik echter heb me dit voorjaar over de uitleg van de eerste hoofdstukken van de Schrift breder uitgelaten naar aanleiding van de publikaties van de bekende Dr W. J. Ouweneel. Vandaar.

☆☆☆

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om duidelijk te zeggen, dat ik op het punt van de eerbied voor de Heilige Schrift, zoals die uit het ingezonden naar voren komt, met de schrijver op het diepste en het innigst verbonden ben. Ook ik ben bang voor de Schriftkritiek die haar duizenden verslagen heeft.

Eerbied voor de Schrift is ten diepste eerbied voor de Here God die ons de Schrift gegeven heeft. Voor zijn aangezicht staan wij en van zijn hemelse majesteit mogen wij niet aards denken. Wij mogen niet de minste indruk wekken als of voor onze beseffen iets voor de Here onmogelijk zou zijn (Gen. 18:14; Jeremia 32:27). Zonder enige twijfel geloven wij dat de Here in staat was en is, een slang of een ezel te laten spreken. Als we daar onoverkomelijke moeilijkheden mee heb-

ben, dan kan terecht gevraagd worden: wat doet u met de geboorte van Jezus Christus uit de maagd en zijn verrijzenis uit het graf?

Maar er is iets anders. Er doen zich bij het 'letterlijk' lezen van de eerste hoofdstukken van het boek Genesis niet maar één, maar zeer vele moeilijkheden en oneffenheden voor die allen samen in een bepaalde richting wijzen. In de richting van de conclusie, dat wij met de term 'zintuiglijk waarneembaar' wel eens fout konden zitten. En dat niet omdat we de resultaten van de moderne wetenschap erbij halen (want, ach, die kunnen zich nog wel eens wijzigen), maar juist als we die hoofdstukken alleen maar op zich zelf bekijken. Je zou dan bijvoorbeeld tot de onwaarschijnlijke conclusie gebracht kunnen worden, dat de mensen in het paradijs en direct daarna hebreuws hebben gesproken. Niet dat ik dat nu zo'n ernstige dwaling zou vinden, maar we moeten het taalkundigen nu ook weer niet bij voorbaat onmogelijk maken om eerlijke bijbelgelovigen te zijn.

☆☆☆

Laat ik mijn bedoeling nog eens duidelijk trachten te maken aan de hand van een nieuw voorbeeld. We lezen in Gen. 4:19 v.v. over de familie van Lamech; zijn bekende twee vrouwen, Ada en Zilla, en zijn bekende drie zoons: Jabal, Jubal en Tubal-Kaïn. Op het eind van vs. 22 staat dan: „en de zuster van Tubal-Kaïn heette Naäma”. Opeens duikt daar, te midden van die oud aandoende namen van Lamech en zijn zonen (namen, die we verderop in de Schrift niet meer tegenkomen), een meisje voor ons op met een gewone hebreeuwse naam, zoals die door meerdere personen in de latere, israëlietische tijd gedragen werd. Dat moet ook voor een israëlietisch oor, waarvoor deze geschiedenis het eerst verteld werd, opvallend geweest zijn: Naäma, een naam zo bekend dat men ervan ophoorde in dit verband. Men werd als het ware gedwongen, zich van de betekenis van die naam rekenschap te geven. Die is namelijk: 'Liefje'.

Er is natuurlijk niets tegen, aan te nemen dat er in het gezin van vader Lamech ook een meisje was. Inzoverre geeft de mededeling van vs. 22 dus geen enkele moeite. Maar gezien het opvallende van haar naam zou je met dit familiegegeven ook een andere kant uit kunnen gaan. Ik denk daarbij aan de wijsheidspreek uit Spr. 30:15: „De bloedzuiger heeft twee dochters: geef, geef!” De bedoeling is: de bloedzuiger heeft één eigenschap, die zo sterk is, dat je die mag verdubbelen, de eigenschap namelijk van inhaliëheid: hij zuigt aan een stuk door. Eigenaardig, om zo'n eigenschap weer te geven met behulp van een familie-relatie! Zo zou je nu mis-

schien het gegeven van Gen. 4:22: „en de zuster van Tubal-Kaïn was Naäma” in deze zin mogen verstaan, dat in de mannetjesputters-cultuur die door de Lamech-zonen was gestempeld, het vrouwelijk element (Naäma = liefje) niet vergeten werd. Dat dus op de achtergrond van al die mannebravoure het liefje stond, de stoei-poes voor de vrijetijdsbesteding. Natuurlijk mag je zo niet met alle namen uit die oude tijd omgaan, gesteld dat het taalkundig zou kunnen. Maar als het om een naam gaat die alleen maar naam blijft, nergens tot persoon wordt, die handelend optreedt, laat staan tot een karakter uitgroeit en als het dan ook nog een naam is, die in het verband waarin hij voorkomt erom vraagt vertaald te worden — wel, dan wil ik de mogelijkheid van deze verklaring overwegen, zonder nu stellig te beweren dat 't ook zo is. Een bijzonderheid als deze bevestigt mij in mijn vermoeden dat we in de bijbelse weergave van de oudste geschiedenis der mensheid te maken hebben met gegevens uit de traditie die profetisch becommentarieerd zijn. De naam Naäma zou dan tot het profetisch commentaar en niet tot de traditie behoren, (zoals ik dat eerder t.a.v. Abel overwoog).

☆☆☆

„Ja, maar daar heb je 't nu weer: U weet 't niet zeker.” Inderdaad, op deze ondergeschikte punten moet ik mijn onzekerheid belijden. Maar de keerzijde hiervan is, dat ik ook niet langer zeker ben van de traditionele uitleg. En in zoverre is er bij mij wel een zekerheid, namelijk die van de voorzichtigheid. Pas op, gebruik deze gegevens niet argeloos voor dit en voor dat! Gebruik ze alleen voor het doel waarvoor ze geschreven zijn. Het is verbondsonderricht. Wat het bovenstaande betreft, ik zoek klaar te komen met gegevens van de tekst die ons alleen bij een verfijnd lezen opvallen. Ik praat niemand dit verfijnde lezen aan. Het hindert niet zoveel, wanneer je over zulke bijzonderheden van de tekst heen hoort. Maar in heel mijn schrijven over dit onderwerp had ik te maken met mensen, broeders, die Genesis wetenschappelijk, althans nauwkeurig, zeggen te lezen en er wetenschappelijke conclusies uit willen trekken en tegen hen (niet tegen broeder Van Dijk) zeg ik: leest jullie wel goed? Hebt jullie je van al die opmerkelijke verschijnsels rekenschap gegeven? Is het — om tot een ander voorbeeld over te gaan — wel juist, gegevens uit het zondvloedverhaal zoals de Schrift dat vertelt, zonder meer te gebruiken voor wetenschappelijke doeleinden? Ik heb zo eens voor mezelf een kalenderje gemaakt van de belangrijkste „dateerbare” feiten van de zondvloed, die volgens Gen. 6:11 in Noach's zeshonderdste le-

vensjaar heeft plaatsgevonden. Dit is het resultaat:

- 17 „februari” „600”:
begin van de vloed.
- 27 „maart” „600”:
tot zolang viel de stortregen.
- 17 „juli” „600”:
tot zolang hadden de wateren de overhand over de aarde.
- 17 „juli” „600”:
de ark blijft vast zitten op Ararat.
- 1 „oktober” „600”:
de toppen der bergen worden zichtbaar.
- 10 „november” „600”:
de raaf wordt uitgelaten.
- 1 „januari” „601”:
de wateren zijn opgedroogd.
- 27 „februari” „601”:
de aarde is droog.

Ik weet niet hoe u tegen dit lijstje aankijkt, geachte lezer, maar ik zeg: hier is wat mee. De datumgetallen hebben allen de componenten van (een veelvoud van) 10 en/of 7. Ik vermoed hier symboliek, maar ik kan dat niet hard maken. Maar dan is er voor mij al voldoende reden om niet argeeloos van deze data gebruik te maken voor wetenschappelijke doeleinden. En zo ligt 't voor mij met alle bijbelse gegevens over de zondvloed. Staande voor de majestueuze heiligheid van deze bijbelse geschiedenis, heb ik schroom de gegevens ervan, tesamen met die van de menselijke wetenschap, te verwerken tot een reconstructie

tie van het oudste verleden. Dat kan m.i. slechts in een algemene en tamelijk vage zin.

☆☆☆

Ik wou om een lief ding dat men mij verstond in de bedoeling, die ik met mijn artikelen van dit voorjaar had. Geen andere dan om tot de grootste voorzichtigheid aan te sporen, *als het er om gaat Genesis voor natuurwetenschappelijke doeleinden te gebruiken*. En het is mijn overtuiging: met het woord 'zintuigelijk waarneembaar' doen wij een natuurwetenschappelijke greep naar het begin van Genesis. Het is een greep waarmee we ons aan de Bijbel vergripen, want de term 'zintuigelijk waarneembaar' is een hermeneutische sleutel, die ons door de Schrift zelf nergens wordt aangereikt.

Wat nu tenslotte 'het serpent' betreft, we laten het rustig staan in Genesis 3, sprekend en wel. Maar als er nu iemand komt, die dit gegeven van de sprekende slang natuurwetenschappelijk wil verwerken (voor de reconstructie van het biologische verleden van de slang bijvoorbeeld), dan zeggen we: pas op! Niet omdat we niet zouden geloven, dat de Here God niet wonderdadig zou kunnen ingrijpen in het biologische bestand van zijn eigen schepping — dat kan Hij; zie de ezelin van Bileam — maar omdat de aard van de werkelijkheidsvoorstelling in Genesis 3 misschien zodanig is, dat ze zich voor natuurwetenschappelijke verwerking niet leent.

vloed was weg. Hegel was scherp geconfronteerd met het vergankelijke in de geschiedenis. Zijn eigen dood onderstreept dat eindige, vergankelijke nog: hij werd weggenomen midden uit zijn werk.

Deze man heeft een grote, geestdriftige aanhang gehad onder de studenten. Hij bouwde dan ook een denksysteem op, waarvan hij zelf en zijn studenten dachten, dat het de „laatste” filosofie was, die de sleutel op alle wijsgerige problemen bezat, en dus niet onderworpen zou zijn aan de historische wet van opgaan-blinken-en-verzinken. In dat geloof vinden we nog iets tefug van de theoloog! Ook hierin, dat hij, om met Prof. Popma te spreken, precies wist, hoe „god in elkaar zat”. God wel met kleine letter! Hegel verstond daaronder: het absolute, de geest, de idee, de rede. En rede veronderstelt: orde, vaste regels. Van daar dat Hegels speculatie's over de wereldorde nu weer de aandacht gaan trekken, als reactie op de absolute, existentiële vrijheid van de laatste decennia, die de fundamenteën onder onze maatschappij dreigt weg te slaan.

In februari j.l. heeft Prof. Veenhof in ons blad nog weer eens over filosofie geschreven, o.m. over de ideeën. In verband met deze stof een kleine aanvulling. Het gaat bij de ideeën, waar de grote filosofen uit de Oudheid over spraken, over het eigenlijke, waar het in het leven, in de wereld om gaat, om het onvergankelijke, eeuwige. Als wij het onder woorden moesten brengen, zouden we zeggen: de structuren van ons leven en de gerichtheid van ons leven in die structuren. Maar Plato en Aristoteles spraken van „ideeën”. De eerste, Plato, was van huis-uit wiskundige; zijn ideeën werden dan ook tot vorm-modellen. Zoals „de” driehoek enz. Aristoteles was bioloog. Vanuit zijn denken kwam hij tot een heel andere opvatting van de ideeën. Ze vormen geen aparte, onveranderlijke wereld op zich, tot voorbeeld van de onze, waar naar de wereldmaker heeft gewerkt en wij op onze beurt werken moeten. Wat zou een bioloog daarmee ook kunnen beginnen? Maar de idee zit volgens Aristoteles in het ontkiemende zaad, ze is het structuurbeginsel, dat de hele ontwikkeling beheerst. Maar Aristoteles bleef niet bij zijn plantkunde! Hij wilde de hele wereld verklaren. En doet nu zijn biologische idee geweld aan, door haar te gebruiken voor andere terreinen. Waar niet de innerlijke structuur leidt, maar machten van buiten, b.v. de mens! Zo krijgt leem of klei vanuit zijn eigen modderige structuur, door ingrijpen van de steenbakker, een hogere structuur. Het leem was de mogelijkheid, de steen de verwerkelijkheid van de verborgen mogelijkheid. Zo is steen weer mogelijkheid voor huis, en huis voor

stad. En met de stad (staat) was voor Aristoteles dan ook het hoogstbereikbare tot stand gebracht in de tastbare wereld. Voor Hegel is parallel hieraan de Pruisische staat van zijn tijd het hoogste fenomeen. Het is maar, dat U er op let!

Filosofen die hun beginpunt nemen in de idee(en) noemen we idealistisch.

De termen „idealist” en „idealisme” suggereren vanuit ons gewone spraakgebruik de gedachte, dat de idealist alleen in rozegeur en maneschijn leeft. Dat zou in de tijd van Hegel een top-prestatie van fantasie-denken zijn geweest! Zo onwerelds was Hegel dan ook niet! „De roos en het kruis”, een formulering van Hegel zelf, tekent hem wel anders. Onder deze titel heeft (nu) Dr S. Griffioen zijn proefschrift gepubliceerd, '76, bij Van Corcum & Comp., Assen. Het kruis, dat is de werkelijkheid, zoals we die beleven, met al haar tegenslagen, ontgoocheling, toevalligheden, tijdelijkheid en eindigheid, gezien als lijden: kruis. Maar in dat kruis is de roos aanwezig. De roos, dat is het speculatieve denken, filosoferen, dat in staat is de ware werkelijkheid achter de tijdelijke vergankelijke verschijningen te ontwaren. Het denken, dat daarom kan komen met de pretentie: „ik ben de waarheid”. En dat na Hegel's prestatie's dan ook mocht worden genoemd: de laatste filosofie. Hier is de ware waarheid!

U denkt ook even terug aan Hegels proefschrift? Dat er, al speculerend, goed naast zat! Dan voelt U ook dat we met dat: „ik ben de waarheid” toch wel met een andere vastheid te maken hebben dan de wetenschappelijke zekerheid! Ondanks zijn planetenbanen-éché was Hegels vertrouwen in het speculatieve denken niet geschokt. Dat is dan ook duidelijk de zekerheid van een religieuze keus! Ná zo'n keus wordt de denker zelf ook door de gedane keuze bepaald. Door die keus van hem zelf heeft hij zijn vrijheid verloren. Voor een radicale verandering in denkwijze moet hij helemaal opnieuw kunnen beginnen. De nieuwe, de wedergeboorte is nodig. Zo zei Christus het reeds tot Nicodemus. En Hij zei zelfs: die moet *van boven* worden geboren! En „geboren” wil toch zeggen: om te leven. En het ware leven, heeft de Here Jezus ons geleerd, is vertrouwen op Hem, de HERE. De religieuze keus, die we moeten maken, vóór of tégen Hem, radicaliseert het leven. Zo heeft de keus voor een rationalistische denkwijze, waarmee de theologische student Hegel de geloofsleer leerde bekijken, hem steeds verder gedreven op zijn speculatieve denkweg. Hij kwam daardoor tot wat hij zelf noemt: een zeer radicale correctie op en reconstructie van het „Christendom”.

A. P. MUYS — ZEIST

Correctie op het Christendom

(1)

Het gaat in deze artikelen over Hegel, de man van het Idealisme. Hij leefde, zeg maar, in de tijd van Napoleon, tot hij in 1831 aan de cholera overleed, als professor in Berlijn. Zijn leven viel dus in een tijdperk, dat even revolutionair was als het onze. Vooral voor de Duitsers, waar het samenstel van vele stads- en miniaturstaatjes door de oorlogen van de Franse Revolutie sterk was vereenvoudigd; waar ook andere sociale lagen méé zeggenschap veroverden. Waar ook in de geestelijke sfeer de gedachten der Verlichting zich doorzetten, het Modernisme in de kerk hand over hand toenam. Het waren dan ook staatskerken. En waar de levenszekerheid door allerlei factoren maar heel klein was. Geen beste tijd!

Hegel is begonnen als theologisch student. Luthers natuurlijk. Maar hij interesseerde zich bijzonder voor de filosofie; leefde ook politiek enthousiast mee. Wereld later huisonderwijzer, privaatdocent, professor. Merkwaardig en ook tekenend is, dat hij is gepromoveerd op een dissertatie over de planetenbanen. Het was een speculatieve studie; die dus niet haar conclusie's zocht via de feitelijke gegevens! Ze werd dan ook haast ogenblikkelijk weerlegd, door de ontdekking van een miniatuurplaneetje, waardoor heel het speculatieve betoog van de jonge doctor weggevaagd werd. Maar Hegel bleef een speculatieve denker.

Als man van zijn tijd was hij ook een bewonderaar van Napoleon; „deze wereldziel, hier op één punt geconcentreerd, dit individu op een paard zittend en van daaraf de wereld beheersend!” Maar Napoleon viel en zijn in-

D. W. L. MILO — DALMALLY

EERSTEN EN LAATSTEN

De hele zomer worden hier Highland Games gehouden: wedstrijden, die het folkloristisch eigen van de Hooglanden betekenen. Het is sport, maar meer dan dat. Het zijn wedstrijden, maar veel meer dan dat. Het is een evenement voor de zomergasten, maar zeer veel meer dan dat. Het is: een feestelijk beleven van dit schone leven door mensen, die van nature dankbaar en blijmoedig zijn. De ene zaterdag zijn we naar Inveraray geweest, de andere naar Benderloch en de volgende naar Taynault. Toen was het genoeg: steeds dezelfde historische evenementen, toch steeds anders. Kleurrijk, muzikaal, stijlvol, gedisciplineerd en toch bijzonder vrij. Kortweg: Highland Games, Hailend Keems.

U wilt weten wat er dan zoal te koop is? Wel, dat is niet gering. Alles begint met een optocht van de verzamelaars naar het sportveld, waar het publiek wacht. Van verre hoor je de bonzende en ratelende troms, waarboven de scherpe nasale melodie van de doedelzak zingt: altijd dansmelodieën, oude volkswijsjes, die iedereen kent. Was ook Beethoven niet geïnspireerd door de Ecossaisen, de Schotse refreindansen?

Dan komt de optocht in het zicht. Rasechte Schotten, die zich in het lidmaatschap van een clan verheugen, lopen in kilt: in een rokje van een eigen, vaststaand, kleurig patroon, waarboven een mooi overhemd, een sierlijk vest en een muts verder uitgerust met een leren heuptasje, korte kousen, een mes in de rechterkous gestoken en een sierspeld op de rok, afgewerkt met een edelesteen. De anderen gaan in gewone kleren. De meisjes in leuke kleedjes, de kleintjes in een kostuum, dat aan Tyrol doet denken, jongetjes soms ook al in kilt en vest. Het be-

stuur gaat voorop; mannen van aanzien en onaanzienlijke mannen broederlijk in rijen van vier. Bij de Games van Tobermory kunt u jaarlijks de Eerste Kamerheer van de Koningin, Lord Maclean, in de voorste rij aantreffen — niks te sjiek voor zo'n populaire zaak.

—o—

Op het veld neemt ieder zijn plaats in naar ambt en plicht. Dan beginnen de spelen. Op verschillende plaatsen in het middenveld en vaak gelijktijdig lopen de onderdelen van een program, dat een middag vult. Een luidsprekende secretaris kondigt aan wie wat doet en wat de uitslagen zijn; u kunt dat later trouwens minutieus in de Oban Times lezen, in de Scottish Bible.

Op een plankier, onder begeleiding van een doedelzakker, dansen telkens drie meisjes een Skotse Trye. U kent toch dat versje nog: ken je dan geen Skotse Trye, ken je dan niet dansen? Ze dansen sierlijk en elegant, met geheven handjes, met handjes in de zij, met kuitenflikkers en teenpasjes, met wendingen en handklap, met sprongetjes en een buitginkje toe. Ontroerend en schuldeloos.

Er is een wedstrijd voor kinderen met hun eigen huishond. Natuurlijk wint het snoezige kleintje, dat twee maal door haar lobbies omvergetrokken wordt maar hem toch baas blijft, de prijs.

De jongens komen aan de start voor de wedlopen: van een kwart mijl, of van een mijl, of over horden. De mannen meten hun krachten met kogelstoten of gewicht heffen; of met „weight over bar”, het werpen van een soort potkachel over een hooggespannen lijn; of met het werpen van de lichte of de zware hamer. Een verbazend oude sport. Was het niet de Germaanse god Thor, die bij donder zijn hamer over de wolken wierp?

Daartussen als amusement: een nummertje zaklopen voor heren; zaklopen voor dames — niet om te gieren maar toch sportief en leuk; gevechten met zandzakken op een houten paard gezeten, mastklimmen en meer van dat.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Kaal

Dat is de houding van de mens die op zichzelf vertrouwt, die het van zichzelf verwacht en die de oplossing en overwinning op problemen en dreigingen bij zichzelf zoekt, in eigen inzicht en eigen technisch kunnen.

Zulke mensen, zegt Jeremia, zijn kale struiken in de woestijn. Ze zijn dor en tot vruchteloosheid gedoemd.

Daar geloofden ze in Babel helemaal niets van. Integendeel. Alles ging immers prachtig! Ze waren enthousiast. Alles verliep volgens plan. Ze schoten mooi op en liepen over van zelfbewustzijn. Ze zeiden: het gaat goed. Kijk eens hoever we al zijn en hoe hoog de toren al is. Is het niet indrukwekkend wat we presteren?

Nu, het hing er maar vanaf van welke kant je het bekeek. De van zichzelf bewuste mensen vergaapten zich eraan. Het duizelde hen vanwege hun eigen prestaties. Maar de HERE moest er apart even voor omlaag komen om te kunnen zien wat daar gebouwen werd. Vanaf zijn troon gezien was het zo minuscule en nietig, dat Hij gewoon even dichterbij moest komen om er achter te komen wat daar nu gebeurde. En dan blaast

Hij er even in en heel dat in mensen zo gigantische project valt in elkaar en blijft halverwege steken. Er komt helemaal niets uit. Kale struiken, zegt Jeremia. Ze zijn dor en droog en helemaal zonder vrucht en effect.

Vruchteloos

Heel de geschiedenis door heeft de mens telkens weer het voorbeeld van de babylonische stedenbouwers gevolgd en geprobeerd het verwrongen staal van deze samenleving recht te buigen. Ook vandaag is hij daar met veel energie mee bezig.

Je hoort de bouwers elkaar toeroepen: Laten we een nieuwe maatschappij bouwen en de hemel naar ons toe halen, zodat we niet meer uiteen geslagen worden door onrecht en verdrukking en discriminatie. Nog even volhouden. Nog even de benden op elkaar en een schepje er bovenop. Dan zijn we er en hebben we ons doel bereikt. Dan zijn alle mensen broeders. Nog nooit is dat doel zo dicht binnen ons bereik geweest. Met de huidige technische mogelijkheden en de huidige wetenschappelijke methoden moet het mogelijk zijn nu te slagen.

Maar Jeremia zegt: kale struiken. Ze bestaan alleen voor de vruchteloosheid.

Waarom is dat zo? Waarom moet je van dergelijke pogingen en van de mensen die zich daar met heel hun energie op gooien en er heilig

in geloven een nieuwe wereld te kunnen opbouwen, zeggen: het zijn kale woestijnstruiken?

Dat komt, omdat ze vertrouwen op een mens, op zichzelf. Daar zijn hun pogingen op gebaseerd. En een mens is nu eenmaal vlees.

Vlees

Vlees duidt in de taal van de bijbel datgene aan, dat zwak is en vergankelijk. Alle vlees is als gras. En het gras verdort (vgl. Jes. 40: 6, 7; 1 Petr. 1: 24). Vlees is niet duurzaam. Het is op alle mogelijke manieren beperkt. Alles wat op vlees gebouwd wordt, stort in. Het houdt geen stand.

Bovendien is vlees corrupt, verdorven, zondig. En alles wat op vlees gebouwd wordt, is daarom ook doortrokken van corruptie en verdorvenheid. Daarom staan al die mensen die barsten van zelfvertrouwen en denken dat zij het karwei wel zullen klaren, op drijfzand. Want ze hebben vlees tot hun arm gesteld.

Van iets dat je tot je arm stelt, verwacht je het. En als je het verwacht van vlees, van dat zwakke, vergankelijke en corrupte vlees, ben je een kale struik zonder vrucht. Zelfs als de dingen eens een keertje meezitten, kun je daar dan toch geen wezenlijk profijt van trekken.

Nu is vertrouwen op vlees niet iets, dat alleen buiten de muren van de kerk voorkomt. Ook binnen de muren van de kerk kunnen

mensen vertrouwen op vlees, op alles wat binnen het bereik van de mens ligt, op wat hij zelf bezit en kan presteren.

Zo'n mens was Paulus voordat hij tot geloof in Christus kwam. (Vgl. Philipp. 3: 4 v.v.). Kerkmensen kunnen zich gaan koesteren in wat zij voor en in de gemeente gedaan hebben door te denken: dat alles is toch niet niks! Naarmate we die kant uit gaan en prat gaan op onze eigen prestaties, in diezelfde mate wijkt ons hart van de HERE. Naarmate we de schijnwerpers op onszelf gaan richten, in die mate keren we ons van Christus af.

Die twee dingen gaan altijd samen. Op jezelf vertrouwen gaat altijd ten koste van vertrouwen op Jahweh. En dat betekent dat dan de woestijn je leven binnendringt. Je begint te verdorren en te verschrompelen. Je wordt een kale struik. Want je hebt geen echte voedingsbodem meer. Wie zijn leven op vlees bouwt, is niet aangesloten op de enige levensbron.

Bron

Die levensbron is Jahweh. Uit die bron putten we, als we op Hem vertrouwen. Wanneer vertrouwen we op Hem? Als we ons helemaal rusteloos aan Hem overgeven en ons bestaan in zijn handen leggen. Als een vader speelt met zijn dreumes, zet hij dat kind soms op een muurtje of op een kast en zegt: spring maar; ik vang je op. Als dat kind naar de diepte onder zich

Maar dan komen de zware sporten, de heavy events: „tossing the caber” en „tug-o-war”. Dat zijn woorden, waar een Schot voor in vuur komt. Tossing the caber is, het wegwerpen van een geschildde boomstam, die eerst op de handen verticaal gedragen en bij het vallen met een wilde kreet weggeworpen wordt, waarbij het de grootste kunst is de stam eenmaal over de kop te doen gaan. Het Keltische woord caber betekent eigenlijk dakspant, dus gaat u maar na. Tossing is een werkwoord, dat met het oudhollandse tuysen verband houdt denk maar aan Revius: die over uwen rok tsaem dobbelden en tuysten. Het is alleen weggelegd voor de zware krachtpatsers, reuzen op deze aardbodem, mannen van naam. En „tug-o-war” is gewoon touwtrekken. Nu ja, gewoon... Het is geen spelletje meer, wanneer aan elke kant van de kabel zes mannen zich opstellen. De achterste man neemt het touw over de schouder en om de middel. De anderen boren hun hakken in de grond, zetten zich schrap en gaan, aangemoedigd door een ritmisch schreeuwende leider, rustig pasje voor pasje achteruit, allemaal precies gelijk. Daar komen krachten en tegenkrachten aan te pas! Een zo'n getrainde touwtrekker kan wel zes toeristen aan. Die trekken ordeloos tegen elkaar in en verspelen hun krachten hij mobiliseert zich en gaat pas voor pas achteruit, trekt zijn tegenspelers samen over de lijn.

—o—

Paulus moet vaak zulke sportieve wedstrijden hebben bijgewoond. Hij was thuis in de arena. Hij kende de spelregels en de termen, die erbij horen. Hij zei al: dat wel allen aan de wedstrijd kunnen deelnemen, maar dat slechts één de prijs kan winnen; en dat wij allemaal, in leven-met-Christus, ons maar moeten gedragen alsof wij die enige prijswinnaar zijn. Dus met alle krachten, geconcentreerd en zonder links of rechts te kijken, de loopbaan aflopen die voor ons ligt.

Nu, dat is de instelling van de Schotse Highland Games. Ieder werkt met een prettige ernst, alsof hij alleen de prijs moet halen. Of het nu mastklimmen is of kogelstoten, bowling of hardlopen.

Bij het hardlopen op de kwart mijl liep een athletische jongeman, die op zijn gemakje de eerste prijs kon halen. Achter hem kwam een ander,

die zich geweldig moest inspannen om twee pas achter hem de eindstreep te halen. De eerste liet hem niet voor schut lopen — maar pakte wel de prijs. Daarachter kwam een heertje van boven de vijftig, dat bepaald geen kans maakte maar rustig en koppig zijn rondjes bleef draaien, met steeds dezelfde achterstand en dezelfde blijmoedigheid. En dan was er, geheel achteraan, een gezellige dikkerd in een oranje trui, die steeds meer achterstand kreeg. Hij had geen schijn van kans op de prijs — maar liep onverstoord door. De anderen haalden hem in, lieten hem opnieuw achter, kwamen een ronde voor — hij liep vrolijk en constant verder. Toen de eersten de eindstreep al gehaald hadden, kwam hij voorbij om zijn laatste rondje te lopen. De mensen klaptten voor hem, want hij gaf het niet op. In steeds hetzelfde tempo bleef hij doorgaan, in gestage gang, niet de snelste — wel de koppigste. Het publiek klapte niet meer, het juichte hem toe. Het was alsof hij het ererondje liep en de winnaar van de dag werd. Onder oorverdovend applaus van de duizenden haalde hij de eindstreep, klaar om nu de anderen geluk te wensen. De laatste werd gehuldigd alsof hij de eerste was geweest!

De week daarop stalde ik ergens in Oban mijn auto en zag in de spiegel een man in een oranje trui werken. Ik er heen: laat het de sportieve renner van Taynault zijn. Hij was nu bouwvakker. Op mijn compliment, dat hij zo sportief had doorgelopen na zijn verspeelde kansen in Taynault, antwoordde hij: dat is de sport; je kunt niet allemaal winnen, maar je kunt wel allemaal hardlopen — en dat geeft genoeg plezier.

Daar zit iets in, dacht ik. Als er geen verliezers zouden zijn kwam de winnaar niet aan het licht. Rembrandt zou zeggen: als er geen schaduw was kwamen de kleuren niet uit. En als in een maatschappij geen „gewone lieden” waren, zouden de kopstukken niet uitblinken. Als de kerk niet een massa gewone, trouwe gelovigen telde, zouden de sterren niet schitteren, om met Daniël te spreken. Allen moeten wij onze loopbaan lopen alsof wij de prijs gaan halen — en zo halen we de eindstreep: de sterren aangemoedigd door de wolk van veteranen, de grote massa aangemoedigd door hun voorgangers. Om daar allemaal samen de genade-prijs in ontvangst te nemen. Want de eindstreep is niet voor de uitblinkers — maar voor de doorzetters, de „lijdzamen”.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

kijkt, durft het niet. Maar als het naar zijn vader en diens uitgestrekte armen kijkt, springt het zo maar. En dat is dan voor hem geen sprong in het duister. Geen sprake van. Het vertrouwt op zijn vader. Het geeft zich in vertrouwen helemaal prijs en houdt niets van zichzelf achter de hand. Dat is kenmerkend voor vertrouwen. Zolang we nog iets van onszelf achter de hand houden, is er nog geen sprake van jezelf prijsgeven, van vertrouwen.

Maar wanneer we wel vertrouwen op de HERE, zijn we als een boom aan het water. Een boom die altijd groen is en die het niet aan vruchten ontbreekt.

Dat betekent niet, dat ons leven dan altijd boordevol succes is en permanent op rolletjes loopt. Er kunnen ook tijden komen van hitte en droogte. Werkeloosheid kan ons treffen en ziekten en tegenslagen en verdriet en pijn. Dat alles kan je leven binnenkomen en op je inwerken. Maar ook dan blijf je vruchten dragen. Je leven verdort niet, maar blijft bloeien. Want je bent in de wortels van je bestaan verbonden met de bron van levend water: Jahweh.

Datzelfde zegt Christus in het beeld van de wijnstok en de ranken (Joh. 15). Als we niet aan de wijnstok blijven, dragen we geen

vrucht. Zonder Christus kunnen we niets doen. Natuurlijk kunnen we zonder Hem wel een heleboel sleutelen aan de maatschappij en met veel inzet een carrière opbouwen. Natuurlijk kunnen we zonder Hem wel massa's tichelstenen bakken en een heel eind op weg komen met het bouwen van een gigantische toren. Maar zonder Hem kunnen we geen vrucht dragen voor God. Dat bedoelt Jezus te zeggen. En vruchten zoekt God nu juist in ons leven. Daar speurt Hij naar, tot in onze ouderdom toe. Want daarin bestaat de zin van ons leven, dat het openbloeit door de levensgemeenschap met de wijnstok Christus en vrucht draagt voor God.

JEREMIA 17:9

Directie-kamer

Arglistig is het hart, zegt Jeremia. Boven alles. Dat is een harde uitspraak, die er geen doekjes om windt. Het is bepaald niet vleidend bedoeld. Ten overvloede voegt hij er nog aan toe: verderfelij is het. Wat Jeremia hier zegt, staat overigens in de Schrift niet geïsoleerd. Integendeel. Je kunt wel zeggen, dat dit een van de meest fundamentele dingen is, die de Schrift over de mens te zeggen heeft. Zijn hart is arglistig, verderfelij.

Zowel vóór als na de zondvloed moet de HERE constateren dat het voortbrengsel van het hart van de mens te allen tijde alleen maar

boos is, van zijn jeugd aan (Gen. 6:5 en 8:21). In Ps. 51 bidt David: schep mij een rein hart, o God. Het hart van David deugt niet. Het kan alleen maar rein worden door een ingreep van God. En in Marc. 7 zegt Jezus: van binnen uit, uit het hart van de mens, komen kwade overleggingen. Het hart is de bron van alles wat tegen God in gaat.

Dat is daarom zo funest, omdat het hart volgens de taal van de bijbel de directie-kamer van de mens is. Het hart bepaalt wie iemand is en wat zijn levenskoers is. Zoals de directie-kamer van een bedrijf bepalend is voor het hele bedrijf en voor de manier waarop het zich presenteert en reilt en zeilt, zo is het hart bepalend voor de mens en voor zijn optreden.

Naar de pottenbakker

De allesbepalende levenscentrum van de mens is arglistig. Het woord dat Jeremia hier gebruikt, wordt in Jes. 40:4 gebruikt voor de oneffenheid van een terrein. Er is daar sprake van een terrein vol kuilen en gaten en klippen. Wanneer je erdoor loopt, struikel je herhaaldelijk of je verzwikt je voet. Het is een verraderlijk terrein.

In onze tijd zou je aan een mijnenveld kunnen denken. Je loopt erdoorheen. Maar elk moment kun je op zo'n helse machine trappen en uit elkaar getrokken worden. Een

mijnenveld is verraderlijk. Er lijkt niets aan de hand te zijn. Alles lijkt normaal. Maar elke stap kan je laatste zijn.

Zo arglistig, zo verraderlijk, is nu ook het hart van de mens. Het is een terrein vol voetangels en klemmen, vol vallen en landmijnen. Als je er niet op verdacht bent, ben je vóór je het beseft, slachtoffer.

Er is niets zo verraderlijk en onbetrouwbaar als het hart, zegt Jeremia. Wee de mens, die zijn hart als criterium, als maatstaf voor zijn handelen neemt. Want het is een maatstaf waar je niet op aan kunt en waar je bedrogen mee uitkomt.

Toch zijn er veel mensen die het hart als criterium hanteren om te beoordelen of iets goed is. Er is in onze tijd, met name bij jongelui, een schreeuw om waarachtigheid en echtheid. Op zichzelf is dat natuurlijk een goede zaak. Eerlijkheid en echtheid en waarachtigheid zijn belangrijke zaken. Dat men vandaag door allerlei vermolmden en voze schijn, waar niets achter zit, heen prikt, is alleen maar gezond. Maar helaas wordt dan vaak de fout gemaakt, dat men alles waar wel iets achter zit, daarom goed vindt. Met alles wat echt en waarachtig is en uit het hart komt, kun je in zee gaan, zegt men. Maar dat is niet waar. Wie zo redeneert en zich door deze gedachtengang laat leiden, vergeet dat er niets zo verraderlijk is als het hart.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

„Verwetenschappelijking van de theologie”

(6)

Prof. Van 't Spijker wijst er in een volgend artikel op, dat echte theologie onlosmakelijk verbonden behoort te zijn met de vroomheid en met de gemeente van Christus. Hij zegt daarover het volgende:

Een groot gevaar voor ontsporing van de theologie is te zoeken in haar gebondenheid aan de wijsbegeerte, waardoor er naast de Schrift een systeem wordt opgebouwd dat op een gegeven ogenblik ook los van de Schrift kan gaan functioneren. De theologie gaat dan heersen over de kennis van de Schrift. De geloofskennis van de gemeente wordt onderworpen aan de heerschappij van het systeem. De broeders die ijveren voor een apart seminarie binnen de gereformeerde kerken (buiten verband), en mogelijk wel binnen heel de gereformeerde gezindte hebben zeer terecht dit gevaar aangewezen.

Het is vrij duidelijk dat binnen het geheel van hun gedachtenvorming zeer negatieve ervaringen met de theologie een grote rol hebben gespeeld. Velen van onze vrijgemaakte broeders en zusters binnen en buiten verband zijn het slachtoffer geworden van een overheersende theologie, die het monopolie had verworven, het kerkelijk oktrooi had gekregen voor de uitleg van bepaalde passages uit de Schrift en uit de belijdenis. Wie dit bedenkt kan begrip opbrengen voor hun streven. Wanneer zij daarbij duidelijk te kennen geven dat naar hun gedachten de situatie binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt (buiten verband) de mogelijkheid schept voor zulk een nieuwe opleiding, omdat deze niet kerkelijk gebonden hoeft te zijn, is zulk een uitspraak, tegen de achtergrond van sommige negatieve kerkordelijke ervaringen ook nog wel te verklaren. Maar alles begrijpen betekent hier nog niet alles accepteren en goedkeuren. Integendeel. Het streven van hen die ijveren voor een gereformeerd seminarie blijkt geen rekening te houden met de mogelijkheid dat men ook theologie kan studeren, zonder permanent in de gevarenzone te leven.

Men dient kennis te nemen van de geschiedenis van de theologie om daarvan overtuigd te zijn. Theologie is de kennis van God door zijn Woord, samen met al de heiligen en slechts mogelijk in oprechte levende vroomheid. Met het laatste zou ik willen beginnen. Theologie is een zaak van vroomheid. Het is de piëteit tegenover God en zijn Woord die ons tot theologen maakt. Voetius heeft indertijd bij zijn inauguratie te Utrecht de zaak aldus geformuleerd, dat de pietas verbonden dient te worden met de wetenschap. Opmerkelijk is deze stellingname. Hij spreekt niet over de wetenschap die op een vrome manier bedreven moet worden, maar

over de vroomheid die zich met de wetenschap verbindt. Voor velen zijn deze twee zaken uitersten, die elkaar niet meer kunnen raken. Vroomheid en wetenschap. Vroomheid is een zaak van het hart. Wetenschap is een zaak van het verstand. Het verstand en het hart, het denken en het beleven staat voor menigeen mijlenver van elkaar. Maar voor de bijbel is dit niet het geval. In de bijbel denken de mensen niet met het verstand maar met het hart; wanneer er sprake is van gedachten, dan zijn het altijd de gedachten van het hart. Zij worden aan Christus openbaar. Hij laat naar buiten komen wat de gedachten des harten zijn. Waar het hart niet recht is voor God daar kan men ook niet goed denken over God. Die twee, vroomheid en wetenschap moeten dus permanent met elkander verbonden worden, meer nog: zij moeten met elkaar vervoegd worden. Het gaat maar niet om een los-vaste verbinding van die twee. Het gaat om een zodanige relatie dat in elk van de onderdelen de vroomheid doordringt. Voetius bedoelde in zijn inauguratie alle wetenschappen, die gedoceerd worden. Maar hij komt op volle sterkte wanneer het gaat om de theologische wetenschap.

Van 't Spijker geeft dan een paar citaten uit die rede van Voetius en gaat dan zo verder.

De ware vroomheid weet een levende verbinding aan te leggen tussen de leer en de praktijk. In die zin is heel de theologie een praktische studie. En in die zin is het alles anders dan een onvruchtbare en intellectualistische woordenkramerie.

In verband hiermee staat de werkelijkheid waarvan de gereformeerde vaders diep doordrongen waren, nl. dat de echte leerstoel van de theologie in de hemel staat. Van Petrus Martyr bezitten we 'n paar toespraken die hij hield bij de gelegenheid van zijn ontmoeting met theologische studenten, één uit Straatsburg en één uit Zürich stammend. Daarin zegt

hij wat voor hem de theologie is: het is de zuivere en waarachtige leer van het geloof, waardoor in de kerken een zekere en stellige kennis van de wijsheid en van de wil van God wordt onderwezen en geleerd in de kerk uit de Schrift. De school en de plaats van deze wijsbegeerte is de hemel. En de „informatior” ervan is de Heilige Geest. Leraars, predikers, onderwijzers en opvoeders kan men hebben zo veel men wil, maar wanneer de Heilige Geest ons niet inwendig leert in het hart is alle inspanning van hen volkomen tevergeefs. De theologie is een praktische aangelegenheid omdat het een zaak van de Heilige Geest is. Waar men, op welke manier dan ook de wetenschap losmaakt van de vroomheid, het hart en het verstand van elkander vervreemdt, daar kan zelfs de theologische wetenschap een hinderpaal worden en precies het tegenovergestelde bewerken van wat zij beoogt. Zij kan de mensen van God vervreemden. Zij kan op deze manier in hoogmoed zelfs de zonde in de hand werken.

Maar ook dient de theologie op het allernauwst verbonden te blijven aan de gemeente. De gemeente heeft daarbij zelf een groot belang. Immers zonder de voortdurende kritische begeleiding van de ware theologie bestaat het gevaar van een overheersende gemeentetheologie, waarbij de collectieve ervaring gaat heersen over het Woord van God. Hoe sterk de „gemeentetheologie” is, hoe krachtig soms ook in haar verzet tegen het Woord van God weet een ieder, die kennis heeft gemaakt met de moeite die het kost om mensen van oude, ingewortelde en onschijnlijke vooroordelen te bevrijden. Daarom kan de gemeente de theologie niet missen. Maar omgekeerd is het net zo waar: de theologie kan de gemeente niet missen. Waar de theoloog, als vakspecialist zich opstelt tegenover de gemeente is een splitsing aangebracht in het Lichaam van Christus, die fnuikender en meer onherken-

baar is, dan die waarin de roomse kerk het Lichaam van Christus opsplijste: tussen geestelijken en leken.

Nú dreigt het onderscheid tussen theologen en leken. Hier ontstaat een imperialisme van de wetenschap waardoor de gemeente geknecht wordt. Ieder ziet, toe schadelijk dit voor de gemeente is. Maar niet ieder heeft door, hoe schadelijk dit voor de theologie werkt. Zij wordt van haar bodem losgesneden. Zij wordt uitgetrokken uit de voedzame grond, waar het bloed van Christus zijn meeste kracht bewijst. En zij verdort daarmee. Zij verliest de band met het leven. Wanneer deze band met de gemeente wordt doorgesneden behoeft het niet te verwonderen, dat de theologen een ander gebied zoeken voor verworteling: de politiek, de maatschappij. De politieke theologie, de z.g. maatschappelijk geëngageerde theologie is het klare bewijs dat de theologie een werkelijke voedingsbodem niet kan ontberen. Indien deze in de door een theoloog verachte gemeente geen wortels kan vinden, zal zij zich een bodem zoeken in andere samenlevingsaggregaten. En wanneer dit geschied is zal de theologie een politieke of een maatschappelijke dood sterven. Zij zal worden overwoekerd door realiteiten die onkruid voor haar blijken te zijn. De theologie kan slechts groeien binnen de gemeente. Wie haar veracht veracht het bloed van het Lam. En wie dit veracht — welke dageraad zou hij hebben?

Als Van 't Spijker spreekt over vroomheid bedenke men dat hij dat woord vroomheid gebruikt in de reformatische betekenis van het woord! En wat dat zeggen wil verstaat men als Calvijn van zijn „Instituut in de Christelijke godsdienst” zegt dat ze de *totam summam pietatis* — de gehele hoofdsom der vroomheid — bevat!

„Gesnoeid worden”

Donderdag 1 september hoorde ik, via de radio, een „preek”, gehouden in de „Middagpauzedienst” van de „Alle-Dag-Kerk” door ds A. Spijkerboer. Die „preek” trof mij bijzonder. Ds Spijkerboer was zo vriendelijk mij die toe te zenden om ze in Opbouw op te nemen. Ik dank hem daar hartelijk voor. De Schriftlezing was Joh. 15:1-12. Hier volgt de preek:

De meesten van ons zijn nu vaak genoeg naar het zonnige Zuiden gereisd om meteen te zien wat Jezus bedoelt: de wijnstok draagt de ranken. Jezus zegt: Ik ben de ware wijnstok — Ik ben de enige, die echt leven geeft; Mijn Vader is de landman — God komt kijken hoe het staat met de vruchten aan de ranken; elke rank aan Mij die geen vrucht draagt neemt Hij weg — ieder, in wiens leven er niets, maar dan ook niets van te zien is, dat hij op Jezus Christus geënt is, doet niet meer mee;

en elke die wel vrucht draagt, snoeit Hij, opdat zij meer vrucht drage — ieder in wiens leven er wel iets van te zien is, dat hij op Jezus Christus geënt is, en dat hoeft maar een kleinigheid te zijn, behandelt God zo, dat daar meer van te merken is.

Allemaal heel eenvoudig, en toch wordt in het evangelie naar Johannes alles op zijn kop gezet. Voor ons is Jezus Christus de onzekere factor: je kunt wel aannemen, dat Hij echt bestaan heeft, maar je vraagt je wel af, of het echt allemaal zo gegaan is, als in de evangeliën wordt verteld, en de meest klemmende vraag is voor ons of Jezus Christus leeft, of Hij met ons is al de dagen. Wij vragen m.a.w. of die wijnstok er wel is om ons te dragen. Voor ons besef zijn wij zelf de zekere factor, want we twijfelen aan veel, maar toch echt niet gauw aan onszelf. Maar in het evangelie naar Johannes wordt dit alles op zijn kop gezet: Jezus Christus is de zekere factor, want of die wijnstok de ranken draagt is geen vraag, maar de vraag is of wij wel vrucht dragen, of ons geloof zoveel meer is dan een dood geloof, bijgeloof, schijn-geloof. Wij zijn de onzekere factor. Het is ontzaggelijk moeilijk voor een mens om afstand te doen van zijn eigen zekerheid. Het is ontzaggelijk moeilijk om een vraagteken te laten zetten achter je vaste gewoontes en je diepste overtuiging. Maar God weet ons telkens in zo'n positie te manoeuvreren, dat we de kans krijgen afstand te doen van on-

ze eigen zekerheden en onze zekerheid bij Jezus Christus te vinden. Zo snoeit God ons.

Een voorbeeld? Ik noem een voorbeeld, dat ons allemaal aangaat. Ik hoor alle deskundigen zeggen, dat we een energie-en grondstoffencrisis tegemoet gaan om „U” tegen te zeggen. Toch soepelen we met ons allen nog steeds meer energie en grondstoffen op. We leven op te grote voet, en willen op nog grotere voet leven. Als we zelf niet ingrijpen, zal de dag wel komen waarop de wal het schip keert. Mijn vraag is hoe de gemeente van Jezus Christus zich dan gaat houden. Het is buiten kijf, dat dan de sterkste schouders de zwaarste lasten zullen moeten dragen, zoals een van onze leidende politici eens heeft gezegd, en daar kan iedere Christen het alleen maar mee eens zijn. Maar er gaat een Indianengehuil op, wanneer het mes erin dreigt te gaan bij een groep die waarschijnlijk niet tot de laagst betaalden behoort. Wat gaan wij dan doen, meebleren, meeschreeuwen, mee-protesteren? Er is wel eens gezegd, dat God dood is, maar Mammon, de god van het geld, is in ieder geval nog springlevend. Als God ons laat zien dat de dienst van Mammon een doodlopende weg is, grijpen we dan onze kans om afscheid van hem te nemen, en onze zekerheid bij Jezus Christus te zoeken in een bescheiden en dankbaar leven?

Deze jaren lijken zo uitzichtloos, er is weinig perspectief en er zijn zoveel men-

sen, die het niet meer zien zitten. Ik denk dat dat komt doordat we doen alsof we toch op de oude voet door moeten gaan. Ik geloof ook, dat er uitzicht komt wanneer we afscheid nemen van de Mammon. De jeugd heeft zo weinig toekomst, maar als ik nog twintig was, zou ik wel weten wat ik wilde. Ik zou proberen wat er in de afgelopen eeuwen aan humaniteit is gegroeid te bewaren. Ik denk bij voorbeeld aan de onafhankelijke rechtspraak: dat je in een land als het onze de staat voor de rechter kunt brengen is een geweldige garantie tegen de tyrannie en voor de menselijkheid. Ik denk ook hieraan, dat iemand, ook als hij weinig geld heeft, recht heeft op de best mogelijke behandeling en verzorging wanneer hij ziek is. Zulke dingen moeten we zien te houden. En daarbij zou ik werken aan een samenleving waarin je met veel minder energie en veel minder grondstoffen toe kunt, en daar zou ik gelukkig in zijn: ik op mijn fiets gelukkiger dan mijn vader in zijn Mercedes. En ik zou het willen doen in een dankbaar leven, zoals Jezus Christus dat geeft.

Heus, God snoeit niet voor niets. Amen.

—o—

De avond van de dag waarop ik deze „preek” hoorde heb ik in de kranten die onder mijn bereik waren de rubrieken doorgekeken die ik gewoonlijk oversla, namelijk financiën, zakenleven, economie enz.

De oogst was het volgende:

1. Van de Nederlandse handelsvloot vaart een derde deel onder vreemde vlag, anders is concurrentie niet meer mogelijk.
2. Bij de scheepsbouw vervallen plm. 800 arbeidsplaatsen.
3. De spinnerijen gaan bundelen om het hoofd boven water te houden.
4. Vergeleken bij 1975 nam de uitvoer naar Duitsland in het eerste halfjaar van 1976 met 24% toe en in 1977 in dezelfde periode met 1%.
5. De industriële productie is momenteel op 't laagste peil sinds jaren.
6. De staalgietery SMOK goot haar laatste „stuk”.
7. De gasprijs gaat met 15% omhoog.
8. „Dumptextiel” bedreigt de Euro-markt, ze komt uit drijvende fabrieken, waarop Indiërs, Chinezen, Bengalezen werken.
9. Het energiegebruik nam verleden jaar met 12% toe!
10. Volgens de WAES, een club van 35 internationale deskundigen uit het bedrijfsleven, overheid en wetenschap, gaat in 1985 wegens energietekort het licht uit.
11. Het „nationaal produkt”, het totale inkomen van ons volk, zal dit jaar slechts 2½% groei vertonen, waarvan het grootste deel aan overheidsuitgaven wordt opgesoupeerd.
12. In een radio-uitzending werd meegedeeld dat de Russen de westelijke scheepvaart op een moordende wijze concurreren. Hun vrachtprijs is 50% van de westerse. De omvang van de Russische handelsvloot werd in 20 jaar vertienvoudigd. Russen houden zich momenteel niet aan afspraken. Als het Westen voor het vervoer van hun afhankelijk is zullen ze dat wel doen en dus de prijs verhogen! Er staat momenteel ook nog 1/3 van hun huidige tonnage (20.7 miljoen ton) aan schepen op stapel!
13. De omzet van speelgoed bedroeg vorig jaar een half miljard gulden.
14. In het voorbije halfjaar werden meer auto's verkocht dan in hetzelfde halfjaar van 1976.
15. Van 1955 tot 1975 nam het gebruik van gedistilleerd per hoofd toe van 1.16

liter tot 3.39 liter; van wijn van 1.17 tot 10.25 liter; van bier van 16.23 tot 78.92 liter.

16. De begroting van onze staat bedraagt 80 miljard. Ze is onder het kabinet-Den Uyl verdubbeld.

17. Van deze begroting gaat 50 miljard „weg” aan salarissen. De honderdduizenden die daarvan profiteren hebben tot nog toe niet alleen niets van inflatie en regressie geleden maar zijn van jaar tot jaar zelfs in absolute zin in salaris vooruit gegaan! Ze hadden niet alleen een „waardevast” maar ook nog een „welvaartsvast” salaris of pensioen.

18. Hetzelfde geldt van allen die gesalarieerd worden volgens een C(ollectieve) A(rbeids) O(vereenkomst).

19. Volgens een gehouden enquête van de Ned. Chr. Werkgeversverbond zit de helft van de geënquêteerde bedrijven te springen om personeel! Er waren 12.600 arbeidsplaatsen beschikbaar.

20. Toen er gesproken werd — alleen nog maar gesproken! — dat de leraren wel iets in salaris achteruit konden gaan zei een van hun „leiders”: „we laten ons niet als schapen naar de slachtbank voeren” (zelf gehoord!) en „we gaan actie voeren, misschien wel staken.”

21. Verder neemt het aantal werklozen van dag tot dag toe en gaan honderdduizenden vanwege de inflatie en het duurdere worden van alles in inkomen achteruit.

22. Dit alles overwegende meen ik dat de „preek” van ds A. Spijkerboer bijzonder actueel is.

C.V.

De redactie ontving . . .

Dr G. J. Schutte — Mr G. Groen van Prinsterer (tweede druk). 183 pagina's informatie over deze invloedrijke figuur uit de vorige eeuw. Prijs f 16,50. Uitgever: Oosterbaan & Le Cointre B.V., Goes.

Dr W. van 't Spijker — Reformatie en geschiedenis. Een korte inleiding (208 pagina's tot een reformatie opvatting van de geschiedenis. Prijs f 17,90. Van dezelfde uitgever als het vorige boek.

René Pache — Inspiratie en het gezag van de Bijbel. Een oorspronkelijk in het Frans geschreven boek uit 1967, nu in het Nederlands vertaald door Mr J. v. d. Berg en F. Groenendijk. Uit het woord vooraf: „Het doel van dit boek is in de eerste plaats te onderzoeken wat de Heilige Schrift zelf zegt over de openbaring en over haar eigen inspiratie, om dan bij de vermelding van hetgeen Christus en de kerk van alle eeuwen van haar getuigd hebben in het kort enkele theorieën samen te vatten die over haar in omloop zijn gebracht; en om tenslotte op de bovennatuurlijke kenmerken te wijzen die getuigen van de goddelijke oorsprong van de bijbel en die zijn soeverein gezag staven”. Ruim 300 bladzijden voor de prijs van f 27,50. Buijten en Schipperheid B.V. te Amsterdam heeft dit boek in samenwerking met andere uitgeverijen en stichtingen in de Telos-reeks uitgegeven.

Prof. dr R. Bijlsma — De preek. Deel 1 uit de serie „Gemeente van Christus nú!” „Dit boek wil het proces van de prediking, vanaf de voorbereiding tot en met het houden van de preek, wat dicht bij de gemeente brengen. Tevens wil het

een handreiking zijn voor de predikers zelf” — aldus de schrijver in de korte inleiding. Het boekje bevat 118 pagina's en kost f 14,90. Uitgever is J. H. Kok B.V. te Kampen.

Ds M. P. van Dijk — Theologie tussen gisteren en morgen. Dit boek is een verzameling artikelen die merendeels in Gereformeerd Weekblad en Credo hebben gestaan. Dit boek kan functioneren als een soort inleiding in de nieuwere theologie, die door Van Dijk kritisch worden weergegeven. Het boek telt 158 pagina's en is te koop voor de prijs van f 19,90.

Dr J. van Genderen — De continuïteit van geloof en kerk. Apeldoornse Studies no. 12. Dit boekje (33 bladzijden) bevat de rede, die prof. Van Genderen in verkorte vorm heeft uitgesproken bij de overdracht van het rectoraat aan de Theologische Hogeschool der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Apeldoorn. Prijs van het boekje is f 7,90; uitgever is Kok, Kampen.

Frouwen van der Vooren-Kuyper — Vrouwen portretjes. 30 pagina's gedichten over een groot aantal vrouwelijke beroepen. Prijs: f 6,90. Uitgever: J. H. Kok, Kampen.

Over en weer — Schrijverscontact — boek met verhalen, gedichten, een essay, een hoorspel. De redactie wordt gevormd door Henk van der Ent, Inge Lievaart en Hans Werkman en is uitgegeven in samenwerking met het Schrijverscontact, de vereniging van christen-auteurs, door J. H. Kok, Kampen en Boekencentrum, 's-Gravenhage. Ongeveer 130 pagina's voor de prijs van f 22,50.

De barmhartige Samaritaan. Uit de serie Bijbelkijken. Door Joke Bijl uit het Duits vertaald. Rijk geïllustreerd door Stefan Lemke en Marie-Luise Lemke-Pricken. Door uitgeverijmaatschappij Kok, Kampen voor de prijs van f 4,75 op de markt gebracht.

Prof. dr W. H. Velema en I. A. Kole — Op de keper beschouwd 1. Een serie lessen over ethische en sociale vragen. Dit boekje is bestemd voor de hoogste klassen van het VWO en HAVO en voor de Pedagogische Akademies. 80 pagina's; f 9,90; uitgever: Kok, Kampen.

De mogelijkheid bestaat dat op deze uitgaven wordt teruggekomen in een bredere recensie.

Kerknieuws

Beroepen te Kampen (vac. Ds J. O. Mulder): Ds W. J. v. d. Linde te Heerenveen.

Beroepbaar: Door de vergadering der kerken, behorend tot de regio Arnhem, gehouden d.d. 7 september jl. is praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard: Kandidaat A. den Boer, Lekstraat 219, Apeldoorn, tel. 055-411143.

Geslaagd: Tot kandidaat in de theologie is aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn bevorderd: de Heer W. H. Louwerse te Apeldoorn, wiens preek-konsent door de regio Arnhem werd verlengd en die op korte termijn in de desbetreffende regionale vergadering praeparatoir examen hoopt af te leggen.

Dalfsen — Ter beantwoording van de brief van de binnenverbandse kerkeraad d.d. 27 januari 1977 heeft de buitenverbandse kerkeraad eerst zijn teleurstelling geuit over het feit, dat de binnenverbanders schijnbaar de vraag of de daad van 1970 een vrijmaking dan wel een afscheiding was, belangrijker vinden dan de vraag wat het recht van de Here is en wat het moet zijn. Zo gaat men echter aan de hoofdklacht voorbij. De broeders hebben hun spreken en handelen gemotiveerd vanuit de Schrift in toetsing van de feiten. Op zichzelf zou er veel te zeggen zijn bijv. over de opvattingen van de Di Telder en Vonk. „Maar deze opvattingen hebben geen breuk-situatie veroorzaakt, noch in Dalfsen, noch in de classis Zwolle, noch in de P.S. van Overijssel, noch op de synodes van Delfshaven, Amersfoort en Hoogeveen. Het ging om het recht van de Here. Het aanvaarden van brs, die de Here aanvaardt. En het niet verwerpen van broeders, die de Here niet verwerpt. Dat recht zit ons hoog. Wij willen u daarom konkteet vragen: Broeders, was het een recht van de Here, toen Ds v. d. Ziel geschorst werd in strijd met art. 79/80 D.K.O. en met een achter-af-bevestiging van een synode-uitspraak bij een stemverhouding van 16-14? Was het een recht van de Here, dat de Open Brief op de synode van Amersfoort in behandeling werd genomen op aandrang van enige afgevaardigden, die een geheime instructie hadden? Terwijl andere kerken er niets van wisten? (zie ook art. 30 D.K.O.) Was het een recht van de Here, dat de Open Brief eerst door de synode werd vertekend, de schrijvers ervan veroordeeld werden zonder gehoord te zijn (Deut. 13 vers 12-15), terwijl de synode op eigen gezag Ds Schoep wegstuurde met miskenning van zijn zender, de P.S. van Noord-Holland? Was het een recht van de Here, dat verschillende kerkeraaden en andere meerdere vergaderingen deze onkerkelijke besluitvorming als startbasis namen voor de achtervolging van vele broeders? Door ze te schorsen, soms af te zetten, van het ambt vervallen te verklaren, of buiten het verband te constateren?

Was het een recht van de Here, dat de classis Kampen door de P.S. Overijssel '69 weggezonden werd en buitengesloten, terwijl ze nota bene in appèl was bij de synode, die komende was te Hoogeveen?

Was het een recht van de Here, dat de afgevaardigden van de kerk van Zwolle door de classis van 21 februari 1969 werden weggestuurd met schandelijke overwegingen? (zie blz. 27 t/m 30, brochure kerkcheuring Zwolle).

Zo kunnen we nog een tijd doorvragen. Maar we zeggen nog uit overtuiging: Nee, dit was niet het recht van de Here. Dit was onrecht naar de bestaande regels en rechtsverkrachting in de diep religieuze zin van het woord.”

O.M.

Christelijke gereformeerde hogeschooldag Theologie en kerk nauw verbonden — In de theologie kunnen we niet op andere wijze met het Woord van God bezig zijn dan in de kerk. In beide is de Heilige Geest die het hart vernieuwt en het verstand verlicht onze onontbeerlijke Leidman.

Aldus de rector van de theologische hogeschool van de Christelijke Gereformeerde Kerken, prof. dr W. H. Velema, in zijn openingswoord op de zoals elk jaar weer goed bezochte schooldag van deze kerken. Hij informeerde de bezoekers over de plannen tot uitbouw van de hogeschool waarover de generale synode te Hoogeveen vandaag een beslis-

sing zal nemen. Het is de bedoeling een doctoraal studie te stichten en de mogelijkheid te creëren om in Apeldoorn te promoveren tot doctor in de theologie. Prof. dr J. P. Versteeg gaf de bezoekers een indruk van één van de vakken die hij doceert, de kanoniek (de inleidingswetenschap) van het Nieuwe Testament. Ds B. Bijleveld uit Bussum en drs W. Steenbergen uit Groningen hielden op deze dag verder toespraken. Het comité Vrouwactie bibliotheek theologische hogeschool kon traditiegetrouw weer een groot bedrag aanbieden. President mevrouw N. den Hartog-Kok uit Sliedrecht, overhandigde aan prof. Velema symbolisch 75.000 gulden. (Uit: „Trouw”)

Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt op Curaçao,
Schout bij Nacht Doormanweg 32,
Postbus 208, Curaçao N.A.

ACTE VAN OPHEFFING

Curaçao, 29 juni 1977

De kerkeraad van de gereformeerde kerk vrijgemaakt op Curaçao, veelal aangeduid als „buiten verband”, overwegende dat met uitsluiting van de twee gezinnen De Haan en Kooistra alle leden van de gemeente op Curaçao gedurende de maanden juni, juli en augustus 1977 de Nederlandse Antillen met woon hebben c.q. zullen verlaten, waardoor deze kerkgemeenschap heeft opgehouden te bestaan.

BESLUIT:

Artikel 1
De overblijvende leden, in casu de belijdende leden br. en zr. De Haan met hun twee gedoopte kinderen en de belijdende leden br. en zr. Kooistra met hun vier gedoopte kinderen, zullen trachten aansluiting te vinden bij een andere gereformeerde kerk alhier, bij voorkeur de gereformeerde kerk vrijgemaakt, veelal aangeduid als „binnen verband”.

Artikel 2
De beide gezinnen zullen voor de duur van hun verblijf op Curaçao blijven fungeren als contactadres voor eventueel nieuw komende leden. De broeders E. R. de Haan en R. Kooistra worden hierbij gemachtigd tot het (doen) verrichten van alle handelingen nodig voor de afwikkeling van het in deze Acte beslotene.

Artikel 3
1. Het kerkgebouw aan de Schout bij Nacht Doormanweg 32 zal binnen een jaar derhalve uiterlijk op 28 juni 1978, bij notariële acte overgedragen worden aan de Iglesia Evangelica.
2. De tekst van de notariële acte van overdracht zal aan „Opbouw” ter publicatie worden aangeboden.
3. Ten aanzien van de roerende bezittingen, met uitzondering van de aanwezige geldmiddelen, wordt bepaald dat deze tegelijk met het kerkgebouw zullen worden overgedragen aan de Iglesia Evangelica.
4. De na de afwikkeling nog aanwezige geldmiddelen zullen aan de volgende instellingen a fonds perdu worden verstrekt, naar rato van de in 1976 voor deze doeleinden door de leden gegeven bijdragen, echter met een minimum van

NAfl. 500,— (vijfhonderd gulden Ant. Crt.) per geval:

1. Diaconie Iglesia Evangelica
2. Vertaalwerk Iglesia Evangelica
3. Trans World Radio
4. Radio Victoria
5. Spanjewerk
6. Zending Soemba
7. Stichting Steun aan Buitenlandse Christenen
8. Opleiding Dienst des Woords (Apeldoorn)
9. Gideons
10. Antilliaans Bijbelgenootschap.
5. Het laatste financieel verslag, inclusief de verdeling van de nog beschikbare geldmiddelen zal t.z.t. aan „Opbouw” ter publicatie worden aangeboden.

Artikel 4

Alle relevante archiefstukken, onder welke:

- notulenregister
- door ambtsdragers ondertekende Formulieren van enigheid
- register van kollektienopbrengsten (groene boekje)
- ordners met attestaties en correspondentie

zullen ter deponering worden gezonden naar het archief der „Landelijke Vergadering” dat gevoerd wordt door br. D. Smits van de kerk van Vlaardingen.

Artikel 5

De tekst van deze Acte van opheffing zal aan „Opbouw” worden toegezonden met het verzoek tot publicatie.

ALDUS BESLOTEN in de op woensdag 29 juni 1977 te Curaçao N.A. gehouden kerkeraadsvergadering.

R. Kooistra, praeses
E. R. de Haan, scriba
O. Sierksma, ouderling

ADRESSEN

Rotterdam-Overschie — Het adres van de scriba is: P. H. van der Poel, Prins Alexanderlaan 132, Nieuwerkerk aan den IJssel, tel. 01803-3013.

Bij de aanvang van het tweede studiejaar belegt het bestuur van de **Stichting Nederlands Gereformeerd Seminarie**, tezamen met de Samenwerkende Kerken, een **samenkomst op vrijdag 23 september a.s.**, 's avonds om half acht, in het kerkgebouw te **Zaandam**, Botenmakersstraat 114.

Spreekers zullen zijn: **Ds L. W. G. Blokhuis**, voorzitter van het bestuur, **Ds J. Meester**, voorzitter van de Raad van Toezicht en Advies, **G. Puttenstein**, penningmeester, en **Ds J. Stuij**, die voorgaan zal in gebed voor het werk van het Seminarie en voor allen die daarbij betrokken zijn.

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

schepping of evolutie?

Welke van de twee begrippen is wetenschappelijk het meest houdbaar? Dat is de kernvraag op het congres "Schepping of Evolutie?" Drie creationisten en drie evolutionisten gaan daar debateren.

Wie aan het congres wil deelnemen, ontvangt van tevoren informatie over de stellingen van de inleiders.

Er is gelegenheid tot het stellen van vragen. Van 9.30 tot 17.00 uur.

Voertaal: Engels

Leiding: dr. W. J. Ouweneel, bioloog. Het evolutiemodel wordt verdedigd door: C. E. Koppeschaar (wetenschapsjournalist), C. Laban (geoloog) en dr. M. Slujsjer (bioloog). Voor het scheppingsmodel

pleiten: dr. H. S. Slusher (astronoom), dr. D. E. Chittick (geoloog) en dr. D. T. Gish (bioloog). Toegangskaarten à f 15 verkrijgbaar door overmaking op postgiro 12 60 600 t.n.v. EO - Hilversum (met vermelding: congresdag) Kaart voor geheel verzorgde lunch à f 13,50 verkrijgbaar via hetzelfde gironummer.

Zaterdag 1 oktober 1977 Jaarbeurs-Utrecht

ALLEN WELKOM

— onderwijsgeevenden en niet-onderwijsgeevenden — op onze

JAARVERGADERING

op D.V. 24 september, 10 uur
in „Kobus aan de Poort” te Amersfoort
waar **Mr. Dr. J. A. Verbrugh**, lid van de Tweede Kamer hoopt te spreken over:

WETGEVING EN ONDERWIJS

Het Bestuur van de V.G.O.L., dat is die Vereniging van Gereformeerde Onderwijzers en Leraren, waarvan, zowel binnen- als buitenverbanders lid zijn, en die **zo nauw mogelijk wil samenwerken met iedere andere organisatie binnen de Gereformeerde Gezindte.**

J. L. Struik, voorz.; J. H. Brink, secr.; F. Leenman, penningm.; A. A. Los, alg. adj.; G. v. Duinen, alg. adj.

N.B. Haar orgaan is: Gereformeerde Schoolblad, dat 2x per maand verschijnt; abonnementsprijs f 10,— per jaar.
Adres: J. L. Struik, Davenschot 37, Heino (Ov.), tel. 05729-2244.

Redaktieleden:

Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma; Ds H. Smit

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist, tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Merelhoven 273, Capelle a/d IJssel, tel. 010-504178

Abonnementsprijs:

f 35,— per jaar of f 18,50 per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.